

HACK PÉTER

A rendőr tanú

– egy alkotmánybíróági határozat apropóján

Kratochwill Ferenc emlékére

Pályafutásomnak azt a négy esztendejét, amikor *Kratochwill Ferenc* közeli munkatársaként dolgozhattam az ELTE Büntető Eljárásjogi Tanszékén, életem egyik legmeghatározóbb, legfontosabb időszakának tartom. Kevesen vannak, akiktől emberileg és szakmailag annyit tanulhattam, mint tőle.

Jelen tanulmányom témája közvetlenül nem kapcsolódik Kratochwill fő kutatási területéhez, a sértett eljárási pozíciójához, hanem a rendőr tanúk vallomásának értékeléséről kívánok szólni egy nemrégiben született AB-határozat, a 24/2013. (X. 4.) apropóján. Két okból választottam ezt a témát. Az egyik Kratochwill Ferenc munkássága, amelyet a Rendőrtiszti Főiskola oktatójaként és élete utolsó éveiben igazgatójaként végzett. A másik ok egy valódi Kratochwill-tanítvány, a *Lévay Miklós* professzor alkotmánybírói munkája iránti tisztelet. A tárgyalandó határozathoz Lévay Miklós különvéleményt csatolt, amelynek minden megállapításával maradéktalanul egyetérték.

Az Országgyűlés 2011. március 7-én fogadta el a 2006. őszi *tömegoszlatásokkal összefüggő elítélések orvoslásáról szóló 2011. évi XVI. törvényt* (a továbbiakban: semmisségi törvény), amely a kihirdetés napján lépett hatályba.¹ A törvény – mint címében is látható – a 2006. őszi zavargások kapcsán kívánta rendezni azoknak a civil elkövetőknek az ügyét, akiket a 2006. szeptember 18-án, az MTV székházának megostromlásával kezdődő, és október 24-én hajnalban, az Erzsébet híd lezárásának megszüntetésével végződő tömegdemonstrációk során az erőszakos cselekmények miatt a bíróságok elmarasztaltak.

2006. szeptember 17-én nyilvánosságra került a miniszterelnök zárt frakcióülésen elmondott beszédének hanganyaga. Még aznap spontán demonstráció kezdődött Budapesten, a Kossuth téren. Az események idején hatályos törvény nem tette ugyan lehetővé az ilyen spontán rendezvényeket, de utóbb – az Emberi Jogok Európai Bíróságának döntése² nyomán – megnyílt az ilyen

¹ A törvénnyel kapcsolatos részletesebb véleményemet korábban már kifejtettem. Hack Péter: A semmisségi törvények. *Beltügyi Szemle*, 2011/7–8., 21–47. o.

² <http://kuria-birosag.hu/hu/ejeb/bukta-es-masok-magyarorszag-elleni-ugye-2569104>

rendezvények törvényes lehetősége is. A rendezvény aznap még vitán felül békés volt, így rendőri intézkedésre nem került sor. Szeptember 18-án a Kosuth téren tüntetők egy része a Szabadság térre, az MTV akkori székházához vonult abból a célból, hogy a televízió olvassa be a követeléseiket. Mivel a televízió vezetői ezt megtagadták, a tömeg ostrom alá vette az épületet.

Az eseményeket utólag kivizsgáló Gönczöl-bizottság, valamint az *Ignác István* tábornok által vezetett tényfeltáró bizottság 2006. november 10-én kelt jelentése szerint ezen az estén 216 rendőr szenvedett sérüléseket az ellenük erőszakosan fellépő tömeg tevékenysége miatt.³

A szeptember 19-re virradóra történt erőszakos cselekményeket további erőszakos utcai események követték, amelyek nyomán – az Országgyűlés emberi jogi bizottságának *Gulyás Gergely* által vezetett albizottsága szerint – 314 civil és 399 rendőr sérült meg.⁴

Az események kivizsgálására több bizottság alakult, a már említett Ignác- és Gönczöl-bizottság mellett 2007. március 29-én kelt a Papp-jelentés⁵, a Civil Jogász Bizottság jelentése⁶, majd 2011. március 15-én megjelent *A 2006-os őszi erőszakos rendőri fellépést vizsgáló miniszterelnöki megbízott jelentése*, az úgynevezett Balsai-jelentés.⁷

Az egyes vizsgálatok különböző mélységben, különböző hitelességgel, illetve pártatlansággal, eltérő hangsúlyokkal azt állapították meg, hogy a kérdéses időszakban történtek erőszakos, törvényellenes cselekedetek a demonstrálók részéről (amit a sérült rendőrök sokaságának ténye is alátámaszt), és történtek törvénytelen, erőszakos cselekmények az intézkedő rendőrök részéről is. Más szóval, a kérdéses időszakban elkövetett erőszakos cselekmények tettesei között is voltak civilek és rendőrök, és a sértettek között is voltak civilek, és rendőrök is.

Az Országgyűlés 2011 márciusában fogadta el a 2006. őszi tömegoszlatásokkal összefüggő elítélések orvoslásáról szóló 2011. évi XVI. törvényt. A

3 Vizsgálati jelentés a 2006. szeptember–októberi fővárosi demonstrációkkal, rendezvarásokkal és rendfenntartó intézkedésekkel kapcsolatos eseményekről. 167. o.

http://www.gonczolbizottsag.gov.hu/jelentes/gonczolbizottsag_jelentes.pdf; Jelentés a Budapesten, 2006. szeptember 17-én 12.00 órától 2006. szeptember 19-én 12.00 óráig történt eseményekkel kapcsolatos rendőri intézkedések kivizsgálásáról. 15. o. <http://cdn1.boon.hu/2006/11/jelentes.pdf>

4 A 2002 és 2010 között és különösen 2006 őszén az állam részéről a politikai szabadságjogokkal összefüggésben elkövetett jogsértéseket vizsgáló albizottság jelentése. 16. o. <http://www.kormany.hu/download/2/28/00000/jelentes.pdf>

5 Jelentés a Budapesten 2006. október 22-én 00.00 óra és 2006. október 25-én 00.00 óra között történt eseményekkel kapcsolatos rendőri tevékenység kivizsgálásáról. ORFK, Budapest, 2007. március 29.

6 A Civil Jogász Bizottság jelentése. Kairosz Kiadó, Budapest, 2007

7 <http://www.parlament.hu/irom39/04277/04277.pdf>

törvénynek az elemzésünk szempontjából különösen releváns szakaszai a következők.

„Az Országgyűlés, a demokratikus jogállamot és a polgárok alkotmányos alapjogait a 2006. év őszén ért sérelmek orvoslása érdekében a következő törvényt alkotja:

1. § A 2006. szeptember 18. és október 24. között, Magyarország területén, a tömegosztatásokhoz kapcsolódóan elkövetett hivatalos személy elleni erőszak, rongálás, illetve garázdaság miatti elítélések, továbbá a bíróság hatáskörébe tartozó rendzavarás, garázdaság és veszélyes fenyegetés szabálysértése elkövetésének megállapításai semmisnek tekintendők, amennyiben az elítélés vagy a megállapítás alapját kizárólag rendőri jelentés, illetve rendőri tanúvallomás képezte.

2. § Az első fokon eljáró bíróság – az ügyész indítványára, illetve a terhelt vagy a szabálysértési eljárás alá vont személy, a védő, továbbá a terhelt vagy a szabálysértési eljárás alá vont személy hozzátartozója kérelmére – semmisnek

a) nyilváníthatja az 1. §-ban meghatározott területen és időhatáron belül, a tömegosztatással közvetlen összefüggésben, méltányolható körülmények között elkövetett más bűncselekmény, továbbá a bíróság hatáskörébe tartozó szabálysértés miatti elítélést vagy megállapítást.”

A törvénnyel kapcsolatban nemcsak politikai ellenérvek, hanem súlyos szakmai ellenérvek is elhangzottak. A törvény elfogadása után húsz bíró fordult az Alkotmánybírósághoz a törvény egésze és egyes rendelkezései alkotmányellenességének megállapítása és megsemmisítése céljából.

Az indítványozó bírák álláspontja szerint a támadott jogszabály, illetve annak egyes rendelkezései sértik az alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti jogállamiság és a C) cikk (1) bekezdésében foglalt hatalommegosztás elvét. Hivatkoztak továbbá arra, hogy a törvény rendelkezései sértik a 26. cikkben foglalt bírói függetlenség elvét, a 29. cikk (1) bekezdésében, illetve a (2) bekezdés b) pontjában foglalt, az ügyésznek a büntetőigény érvényesítéséhez, illetve a közvád gyakorlásához való jogát. Többen állították a XV. cikkben szereplő törvény előtti egyenlőség, a XXVIII. cikk (1) bekezdésében megkövetelt tisztességes eljáráshoz való jog, illetve a (7) bekezdés szerinti jogorvoslatához való jog sérelmét is. Mások pedig az I. cikk rendelkezéseire figyelemmel hivatkoztak a II. cikk szerinti emberi méltósághoz való jog, a VI. cikk szerinti jó hírnévhez való jog megsértésére. Egyikük – indokolása alátámasztására – felhívta még a Q) cikk (2) bekezdésében rögzített, a nem-

zetközi jogi kötelezettségek és a magyar jog összhangjára vonatkozó követelményt is.

Az Alkotmánybíróság 24/2013. AB határozatában az indítványokat elutasította.

Az Alkotmánybíróság döntésének részletes elemzésére e tanulmány keretében nincs mód, így a döntésnek csak néhány ellentmondására hívom fel a figyelmet. Az első ilyen sajátosság, hogy az AB döntése következetesen semmisségi törvénynek nevezi az elfogadott törvényt, amelyet a törvényt a parlamentnek betervező Balsai István maga nem tartott annak. A törvényjavaslatot betervező képviselő később – a törvény elfogadása után – miniszterelnöki megbízottként készített jelentést. A 2011. szeptember 25-én kelt Balsai-jelentés a törvényről a következőt tartalmazza: „*Külön fejezetben foglalkozom az általam előterjesztett felülvizsgálati – a médiában semmisségi törvénynek nevezett – törvény háttérével és indokoltságával.*”⁸

Ez a körülmény azért sajátos, mert az AB többségének álláspontja következetesen arra épül, hogy kimutassa a párhuzamot a korábbi négy semmisségi törvény és a most tárgyalt törvény között. Ezzel olyan párhuzamot lát, amelyet az időközben alkotmánybíróvá váló – a döntésben értelemszerűen részt nem vevő – korábbi képviselő és miniszterelnöki biztos nem látott. Az érvelésnek ez a felépítése azt a látszatot kelti, mintha az AB többsége szerint a 2006. szeptember 18. és október 25. közötti magyarországi állapotok teljes mértékben azonosíthatók lennének az 1945 és 1990 közötti állapotokkal. A többség azonban megállapítja – az általunk is hivatkozott vizsgálati jelentésekre utalva –, hogy „*2006 őszén Magyarországon deklaráltan a jogállam keretei között, de azzal összeegyeztethetetlen események történtek*”⁹. Ezzel a megállapítással az a gond, hogy nem teszi egyértelművé, hogy az AB többségének álláspontja szerint mit jelent az, hogy „*deklaráltan a jogállam keretei között*”. Nyilvánvaló, hogy minden jogállamban történnek olyan cselekmények, amelyek a jogállammal ellentétesek. E cselekmények közül a legsúlyosabbakat a törvényalkotó bűncselekménnyé nyilvánítja, és azok ellen az államhatalom eszközeivel fellép. Ha az adott állam az alapvető jogok sérelmét bűncselekményként kezeli, mint ahogyan 2006-ban tette, és e bűncselekményekkel szemben fellép, akkor nem beszélhetünk a jogállam hiányáról. Márpedig az AB többsége ugyanebben a pontban arra hivatkozik, hogy „*sajtóhírek szerint 472 magánszemély és 45 rendőr ellen 348 eljárás indult*”

⁸ A 2006-os őszi erőszakos rendőri fellépést vizsgáló miniszterelnöki megbízott jelentése. 4. o. <http://www.parlament.hu/irom39/04277/04277.pdf>
⁹ 24/2013. (X. 4.) AB határozat [42]

ebben az időszakban. Sajátos az is, hogy az AB miért sajtóhírekre alapozza a döntését, azoknál hitelesebb adatokat szerezhetett volna a legfőbb ügyész 2006-os és 2007-es beszámolóiból¹⁰.

A legfőbb ügyési beszámolókból egyrészt kiderült az, hogy a 2006. őszi események kapcsán indultak eljárások rendőrök által elkövetett bűncselekmények miatt. Ennyiben a helyzet nem állítható párhuzamba például a korábbi semmisségi törvények által érintett korszakokkal, amikor szóba sem kerülhetett, hogy bűncselekményt elkövető rendőrök ellen eljárás induljon például az 1956-os megtorlások idején elkövetett cselekményeik miatt. Ugyancsak kiderül a legfőbb ügyési jelentésből, hogy az eljárás alá vont civilek esetében is volt lehetőség érdemben jogorvoslat előterjesztésére, ennek következményeként az ügyészség, illetve a bíróság számos eljárást megszüntetett, mint ahogyan az előzetes letartóztatások felülvizsgálata is érdemi vizsgálat nyomán történt, és a másodfokú bíróság számos esetben felülbírálta az elsőfokú bírói döntést.

Mindezek alapján azt látjuk, hogy az AB többsége adós maradt annak kifejtésével, mivel támasztja alá azt, hogy közvetlen, jogilag releváns párhuzam vonható, akár természetét, akár számosságát tekintve az 1945 és 1990 közötti igazságszolgáltatás nem jogállami működése és a 2006. őszi működés között. Hogy még egyértelműbben fogalmazzak: a történeti tények minden kétség nélkül bizonyítják, hogy a kommunista hatalomátvétel után Magyarországon nem érvényesültek a jogállam követelményei. Ebben az időszakban a rendőrség, az ügyészség és a bíróság a kommunista párt akaratának végrehajtója volt, és azok az állampolgárok, akik jogsértést szenvedtek el a hatóságok részéről, meg voltak fosztva az érdemi jogorvoslat lehetőségétől is. Mindezt nem lehet elmondani 2006 őszéről. A hatóságok által elkövetett bűncselekményeket ebben az időben a kormánytól független ügyészség vizsgálta, és az érintettek számára nyitva állt a jogorvoslat lehetősége. Ha az eljárások nem vezettek mindig eredményre, az nem az ügyek politikai jellege miatt történt, hanem azon általános – ma is fennálló – okok miatt, amelyek a rendőrök által elkövetett bűncselekmények bizonyítását nehezítik.

További sajátossága az AB határozatának, hogy a többség a 2011-es törvényt a korábbi semmisségi törvények mércéjével mérte. A korábbi semmisségi törvények közül azonban az első kettő (az 1989. évi XXXVI. tv. és az

¹⁰ J/279. A Magyar Köztársaság legfőbb ügyészenek országgyűlési beszámolója az ügyészség 2006. évi tevékenységéről. <http://www.parlament.hu/irom39/00279/00279.pdf> J/5369. A Magyar Köztársaság legfőbb ügyészenek országgyűlési beszámolója az ügyészség 2007. évi tevékenységéről. <http://www.parlament.hu/irom39/00290/00290.pdf>

1990. évi XXVI. tv.) 1990. május 2. előtt született. Az azóta elfogadott és az Alkotmánybíróság által védelmezendő alaptörvény nemzeti hitvallása kimondja: „*Hazánk 1944. március tizenkilencedikén elvesztett állami örendelkezésének visszaálltát 1990. május másodikától, az első szabadon választott népképviselőt megalakulásától számítjuk. Ezt a napot tekintjük hazánk új demokráciája és alkotmányos rendje kezdetének.*” Az AB többsége adós maradt annak magyarázatával, hogy az alkotmányos rend kezdete előtt elfogadott törvényeket miért tekint iránymutatónak és egyúttal mércének is.

Mint azt korábban több cikkben is említettem, az 1989-es semmisségi törvény esetén a törvény elfogadásának egyik formális indoka az ügyek nagy száma volt. A bíróságok megnövekedett munkaterhe mellett nehézséget okozott volna, ha minden egyes törvényt sértő ügyben külön indult volna rendkívüli jogorvoslat folytán eljárás. Az sem vitatható, hogy ebben az időszakban, amennyiben az érintetteknek kellett volna személyesen eljárniuk a rendkívüli jogorvoslatok ügyében, akkor ez – a megmaradt dokumentumok és egyéb bizonyítékok hiányosságai miatt – nehézséget okozott volna nekik. Mindamellett a törvény megalkotása mögött az a megfontolás is meghúzódhatott, hogy ily módon elkerülhetővé válik az egykori ügyek nyilvános megvitatása, és különösen az eljárásban részt vevők személyes felelősségének vizsgálata. Erre a körülményre kifejezetten utalt *Zinner Tibor*; egy az ELTE-n, 2009. november 19-én megtartott konferencián. A kerekasztal-beszélgetés résztvevőjeként elmondta, hogy maga is tagja volt a törvényeket megalapozó kutatásnak, amikor is a kormányzati megbízás fontos eleme volt, hogy olyan megoldást kell találni, amellyel elkerülhető a személyes felelősség vizsgálata¹¹.

Rövid időn belül, még 1990 tavaszán, a választások előtt újabb semmisségi törvényt alkotott az egypárti parlament. Ennek megalkotásában szerepet játszott az a felismerés, hogy nemcsak az 1956 és 1963 közötti megtorlások nem állják ki a jog és igazságosság próbáját, hanem már 1956 előtt is követtek el olyan tetteket a hatalom birtokosai, amelyek jogi orvoslásért kiáltanak. Ezt tüzte célul az 1990. évi XXVI. törvény az 1945 és 1963 közötti törvényt sértő elítélések semmissé nyilvánításáról (második semmisségi törvény).

Összefoglalva: az első két semmisségi törvény egyrészt meghatározza a bizonyos időszakban elkövetett bizonyos bűncselekmények elkövetése miatti elítélések kollektív semmisségét, másrészt a törvények indoklásai kifejezik, hogy e törvények nem sértik a hatalmi ágak szétválasztásának elvét, mivel az Országgyűlés nem az ítéletek megalapozottságának és törvényesség-

¹¹ Zinner Tibor – Zsidai Ágnes – Hack Péter – Völler Viktória: Múltfeldolgozás és megismerés. Jogtörténeti Szemle, 2010/2., 32–34. o.

gének hiányára hivatkozva helyezte hatályon kívül az ítéleteket, hanem a meghurcolt, ártatlan állampolgárok erkölcsi és politikai rehabilitálását célozta. Ezzel együtt, a törvények expressis verbis ezt nem tartalmazzák ugyan, de a törvényhozó lényegében azt rögzítette ezekben, hogy az egykori elítélésekhez vezető jogrend, s maguk a törvények, és az azok alapján induló eljárások nem feleltek meg a jogállami követelményeknek, ezért az újonnan alakuló jogállam az elítélésekhez fűződő jogkövetkezményeket nem is tarthatja fenn. Ugyanezeket a következtetéseket a 2006-os elítélések kapcsán nehéz lenne tényekkel alátámasztani.

Az AB többsége az indítványozó bírók felvetéseinek egy részére érdemben nem reagált. Az indítványozók szerint a jogalkotó – az általa tételezett – „igazságosság” érdekében a jogbiztonság alkotmányos követelményét megsértve törte át a jogerő intézményét. Az indítványozók és a kisebbségben maradó bírók is rámutatnak, hogy a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 408. § (1) bekezdés c) pontja szerint perújítási ok a hamis vagy hamisított bizonyíték felhasználása. Ezért a hatályos jogban van lehetőség arra, hogy a jogsérelmeket rendkívüli jogorvoslattal orvosolják. Ehhez még hozzátehetjük: az ügyek száma sem indokolja azt, hogy a törvény által biztosított eljárástól eltérjünk, hiszen a szóba jöhető ügyek most legfeljebb száz-as nagyságrendben fordultak elő, szemben a rendszerváltás időszakának több tizedet kitevő ügyével. A semmisségi törvény azonban valamennyi ügyben eleve feltételezi a bizonyíték hamis voltát, amennyiben a bizonyíték rendőr tanú vallomásából származik.¹²

A rendőri intézkedések kapcsán a törvényhozó teljes mértékben tisztában volt azzal, hogy a 2006. szeptember 18-a utáni tömegoszlatások idején milyen gyakorlatot követett a rendőrség. A Balsai-jelentésben a következő leírás szerepel: *„A felülvizsgálati törvény szükségességének megértéséhez elengedhetetlen, hogy bővebben ismeressem a kiemelés október 23-án szokásos folyamatát. Információim rendőrök és elfogottak vallomásaira alapulnak, és a kiemeléseket rögzítő videofelvételek is megerősítik.*

A rendőr a sorfalban kijelölt helyét nem hagyhatta el, mert az eljárással érintett, sok száz személyből álló tömeg elleni intézkedés során a sorfal szinte pillanatok alatt felbomlott volna a sorozatosan hátra mozgó, elfogottakat hátrakísérő rendőrök miatt.

A kiemelt személyt a kettős sorfal mögött felállított ún. elfogó csoportoknak adták át, akik rendszerint nem voltak szemtanúi az elfogott személy meg-

¹² 24/2013. (X. 4.) AB határozat [7]

*előző magatartásának, pontos dokumentálásra pedig sem idő, sem lehetőség az adott helyzetben nem volt.*¹³

A leírásban szereplő eljárás alapján megállapítható, hogy azoknak az eseteknek a többségében, amelyekben így történt a kiemelés, a rendőr tanú vallomása nem azért volt problémás, mert olyan személyt vádolt bűncselekmény elkövetésével, aki nem is volt ott a helyszínen, vagy nem csinált semmit, hanem azért, mert az előállítást végző rendőr olyasmit diktált a jegyzőkönyvbe, amit valójában nem látott, csak a kollégáitól hallott. Mindezekre az esetekre a törvény azt a vélelmet fogalmazza meg, hogy ilyenkor a rendőr hamisan vallott.

Az indítványozók azt is feloldhatatlan önellentmondásnak tartják, hogy miközben a jogalkotó éppen arra alapította a semmisségi törvény indokait, miszerint a hatálya alá eső ügyekben hamis vagy hamisított rendőri jelentéseket használtak fel – eltérő bizonyítási szabály híján, a Be. általános rendelkezéseit alkalmazva –, éppen ezeket kellene felhasználni annak tisztázására, hogy például sor került-e tömegosztatásra, illetve arra, hogy „bármely” cselekmény azzal kapcsolatban volt-e. Ez ugyanis sehonnan máshonnan nem állapítható meg, csak a rendőri jelentésből. Az ezzel kapcsolatos további bizonyítási eljárásra a semmisségi törvény nem teremt lehetőséget.¹⁴ Az AB többsége a határozat indokolásában nem tett kísérletet az ellentmondás feloldására.

Az indítványt benyújtó bírók hivatkoztak arra is, hogy a „rendőr tanúk” vallomásainak minden vizsgálat nélküli egységes kirekesztése minden eljárásból, rájuk vonatkozóan a hazugság vélelmének egységes felállítása sérti a bírósági eljárásban közreműködő rendőrök emberi méltóságához való jogát, mert minden ellenbizonyítás, védekezési lehetőség nélkül megbélyegzi azokat is, akik egy jogszerű eljárásban jogszerű tevékenységet folytattak a köznyugalom és a közrend megóvása érdekében. A büntetőeljárásban a „tanú” egységes kategória, abból a körből „megbélyegzés nélkül” nem lehet önkényesen egyes csoportokat kiemelni.¹⁵

Lévay Miklós, a kisebbségben maradó bírók közül különvéleményt készítő bíró arra is rámutat, hogy a jogalkotónak a törvény szerint alkalmazható rendkívüli jogorvoslat, a perújítás mellett még lehetősége lett volna közkegyelem útján elérni azt a célt, hogy a korábban elítélt személyeket mentesít-

13 A 2006-os őszi erőszakos rendőri fellépést vizsgáló miniszterelnöki megbízott jelentése. 103. o. <http://www.parlament.hu/irom39/04277/04277.pdf>

14 24/2013. (X. 4.) AB határozat [9]

15 24/2013. (X. 4.) AB határozat [31]

se a jogkövetkezmények alól. „A Semmisségi törvény alkalmazott megoldásával szemben a közkegyelem egyértelműen, más társadalmi csoportoknak okozott sérelem és a hatalommegosztás, valamint a bírói függetlenség, a bírói ítélkező tevékenységbe való beavatkozás sérelme nélkül lett volna alkalmas a törvényhozói álláspont érvényre juttatására.”¹⁶

Összegzés

Összefoglalva azt állíthatjuk, hogy a törvényhozó és az annak döntését hatályában fenntartó alkotmánybírói többség nem adott egyértelmű választ arra, hogy a 2006 őszén bűncselekmény áldozatává váló rendőr és civil sértettek között miért a civil sértettek (illetve részben vélelmezett sértettek) érdekeit tartja egyedül olyannak, hogy azt a jogrend megbontásával, rendkívüli jogalkotási lépésekkel orvosolja. Ez különösen annak fényében okoz problémát, hogy az eredeti jogalkotói szándékot, jogilag kevésbé aggályos módon, közkegyelemmel, vagy a törvényben szabályozott rendkívüli jogorvoslattal is el lehetett volna érni.

¹⁶ 24/2013. (X. 4.) AB határozat [107]